

НАСОКИ ЗА ИНКЛУЗИВНО ИЗВЕСТУВАЊЕ ВО МЕДИУМИТЕ ЗА КОВИД - 19

Автор: Д-р Марина Тунева

Декември 2020

Публикацијата е подготвена во рамки на проектот „Градење доверба во медиумите на Југоисточна Европа и Турција - Фаза 2“, поддржан од УНЕСКО и од Европската Унија.

Содржината на публикацијата е единствена одговорност авторот и во никој случај не може да се смета дека ги одразува ставовите на УНЕСКО и на Европската Унија.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Содржина

Вовед	3
1. Што се мисли под инклузивно известување за Ковид-19?	5
2. Медиумско известување за расите и етничките групи	7
3. Медиумско известување за сиромаштијата	9
4. Медиумско известување за попреченоста	10
5. Медиумско известување за жените	12
6. Медиумско известување за мигрантите и бегалците	15
7. Медиумско известување за повозрасните лица	17
8. Медиумско известување за религијата	19
9. Медиумско известување за ЛГБТИ заедницата	21
10. Медиумско известување за деца и млади лица	24
Библиографија	26

Вовед

Пандемијата на Ковид-19 ги погоди речиси сите аспекти од живеењето на сите групи во општеството, коишто нејзините последици ги чувствуваат на различни начини. Медиумите секогаш се моќен фактор за време на криза и начинот на којшто ја претставуваат здравствената криза влијае врз начинот на којшто луѓето реагираат на неа. Покрај известувањето за различните аспекти и последиците од кризата, медиумите ги изложуваат и имаат потенцијал да ги влошат сите нееднаквости, како и да ја зголемат дискриминацијата кон оние коишто се веќе маргинализирани.

Ако се согласиме дека медиумите имаат надзор над оние кои треба да сносат одговорност, тогаш јасно е дека известувањето за пандемијата коешто ги запоставува гласовите и искуствата на немнозинските групи го поддржува системот што ги потиснува групите кои се наоѓаат на маргините¹. Маргинализираните поединци и групи кои што се помалку видливи во медиумите со поголема веројатност ќе бидат запоставени и во институционалните реакции на кризата. Власта својата работа ја насочува кон оние кои се во фокусот на медиумите².

ЛГБТИ заедницата беше особено погодена и дискриминирана за време на пандемијата. Колку за илустрација, во март, годинава, украинските медиуми проширија вест којашто произлезе од интервјуто на патријархот Филарет за украинскиот канал 4⁴. Поконкретно, Филарет, во интервјуто, истакнал

дека пандемијата на коронавирусот потекнува и се шири „преку истополовите бракови“, повикувајќи на причест во верски објекти за време на карантинот. Дисеминацијата на говорот на омраза кон ЛГБТИ заедницата и повиците за непочитување на условите за карантин беа осудени од Комисијата за етика во новинарството.

Понатаму, истражувањата покажуваат дека гласот на жените во вестите за Ковид-19 е потиснат од гласот на мажите или дека жените ретко се консултираат како авторитативни експерти или како моќни соговорници во историите за пандемијата, а почесто се појавуваат како жртви на болеста. За време на пандемијата се случи и стигматизација и претставување на Ромите како жртви од ширењето на коронавирусот. Негативните слики во медиумите и изјавите од политичарите, во голема мера, придонесуваат за создавање стереотипна слика за Ромите и поттикнување негативни предрасуди и ‘антигипсизам’ преку редовно известување за секој инцидент со Роми и етнизирање на случаите на непочитување на безбедносните мерки или насилните конфликти во ромските заедници⁵.

Дезинформациите, стереотипите и стигматизацијата се многу штетни во контролата на пандемијата. Генералниот директор на Светската здравствена организација (СЗО) Тедрос Аданом Гебрејесус повеќекратно ја пренесуваше пораката дека „ова е време за науката, а не за гласините. Ова е време за солидарност, а не за стигматизација“⁶.

Медиумите имаат важна улога во објективното и урамнотежено известување за сите групи во општеството и во обезбедувањето точни информации. Генералниот секретар на ООН, Антонио Гутереш, ги повика сите актери, вклучително и системот на ООН, да ги удвојат заложбите за решавање на насилството, дискриминацијата и исклучувањето на луѓето, вклучително и на малцинствата, домородното население, мигрантите, бегалците, хомосексуалците, лезбејките, бисексуалците, трансродовите лица и интерсексуалците (ЛГБТИ) , лицата со попреченост и други⁷.

Новинарите и медиумските професионалци имаат суштинска улога во градењето свесност за прашањата од интерес за различните групи во општеството, но и во спречувањето на митовите, погрешните перцепции и постоечките дезинформации. Упатувањето на различностите во овие Насоки се однесува на различните раси, етничка припадност, пол, сексуална ориентација, социоекономски статус, религија, возраст, способност и многу повеќе. Повеќето од различностите се преклопуваат едни со други и листата не е сеопфатна. Кога станува збор за опфаќање на различностите во етичките кодекси и насоки што ги користат саморегулативните тела за медиумите ширум Европа, главно, постојат одредби поврзани со антидискриминацијата, почитувањето на дигнитетот и човековите права на секој поединец во општеството, како што е случај, на пример, во Насоките за новинари на Советот за медиуми во Финска⁸, во германскиот

Кодекс⁹, во Кодексот за печатени и онлајн медиуми на Советот за етика во Босна и Херцеговина¹⁰, итн. Етичките кодекси, исто така, ја нагласуваат и потребата за негување на јавниот говор, како што е во Кодексот на Советот за етика во Србија¹¹ и во Кодексот што го користи Советот за етика во медиумите на Македонија¹².

Препораките во овие Насоки се во согласност со веќе постоечките професионални стандарди и практики во новинарството во однос на инклузијата на различностите, како во редовни времиња, така и во кризни околности. Тие, исто така, содржат препораки како дополнување на пошироките одредби и стандарди во однос на почитувањето на различноста и инклузивноста во медиумското известување. Насоките се подготвени како резултат на консултациите и размената на искуства со советите за етика во Западна Европа и во регионот на Југоисточна Европа, анализа на документи (насоки, препораки, кодекси) на професионални организации во сферата на медиумите и новинарството, како и врз основа на интервјуата со медиумски стручњаци, професори и претставници на граѓански организации коишто работат на заштита на човековите права на ранливите групи. Тие се, пред сè, наменети за новинари, студенти, едукатори и активисти, како и за раководството на медиумите. Освен тоа, Насоките претставуваат поддршка за различни актери кои што работат во хуманитарен контекст за да се адресираат потребите на ранливите и маргинализираните поединци и групи.

1. Што се мисли под инклузивно известување за Ковид-19?

Инклузијата на различноста подразбира вклучување на традиционално незастапените луѓе во јавната комуникација. Разновидноста значи нешто повеќе од отворање на прашањата за расите, етничките групи, сексуалната ориентација, итн. Медиумите треба да трагаат по перспективите на урбаните и руралните жители, верниците и атеистите, политичките конзервативци и либералите, итн. Разновидните мислења за конкретни прашања варираат од земја до земја¹³.

“Културната разноликост го шири спектарот на отворени можности за сите; тоа е еден од корените на развојот, разбрано не само во смисла на економски раст, туку и како средство за постигнување позадоволително интелектуално, емотивно, морално и духовно постоење”.

Член 3 од Универзалната декларација на УНЕСКО за културна разноликост

Кога станува збор за Ковид-19, различноста е, всушност, начинот на којшто се известува и изворите на информации што се користат. Помага да сме сигурни дека се претставени сите заедници и дека добиле пристап до здравствените услуги¹⁴. Медиумите можат да имаат корист доколку ја проверуваат различноста на темите и изворите на информации во вестите. „Ако содржината не ја претставува заедницата на добар

начин, новинарите ќе треба да размислат дали на вистински начин ги претставуваат животот и вестите во неа. Освен што треба да ги разгледаат вкупните проценти, тие ќе треба да размислат дали известувањето за одредена група е искривено со самата тема“¹⁵. Се сведува на прашање околу кредибилитетот: Ако читателите не се гледаат себеси и не го слушаат својот глас во содржините, тие повеќе нема да ги гледаат новинарите како веродостоен извор на информации¹⁶.

Одговорното и инклузивно новинарство значи подигнување на видливоста на маргинализираните групи во теми коишто не се однесуваат само на нив. Нечија возраст, пол, етничка припадност, религија, правен статус, попреченост, брачен статус и сексуална ориентација треба да се споменат само онаму каде што се директно релевантни за некоја сторија. Нерелевантното упатување на нив можат да доведе до стигматизација и дискриминација.

Ковид-19 не треба да биде поврзан со која било локација, земја и регион, националност и етничка припадност - вирусот може да влијае на луѓето од секако потекло, националност, раса, религија, пол или етничка припадност¹⁷. Новинарите треба да го прават она што отсекогаш го правеле, а тоа е да произведуваат информации што се точни, засновани на факти, независни, непристрасни и, пред сè, такви што ја покажуваат човечноста, а кои ги земаат предвид

луѓето кои што се најранливи, луѓе кои треба да знаат најмногу, луѓето од нашите заедници кои треба да бидат заштитени¹⁸.

Институтот Мајнард за новинарско образование во Оукленд, Калифорнија, ги учи новинарите подлабоко и поефективно да погледнат кон општеството, преку рамката наречена „анализа на пукнатините“. Ова значи анализа на она што ги одвојува луѓето и разликите коишто можат да им наштетат на нашите односи и социјални структури?¹⁹

Затоа, медиумите внимателно треба да размислат околу аглите на приказната што ја избираат и да согледаат чии гласови треба да се слушнат, без каква било потенцијална штета врз маргинализираните групи. Со оглед на тоа што никој не успеал да разбере сè за состојбата со епидемијата, различни експерти ќе знаат различни работи и ќе откријат различни дупки во нашето размислување²⁰.

Инклузивното известување значи и дека медиумите треба да го оценуваат јазикот што го користат. Известувањето треба да ја земе предвид поголемата слика и да се оддалечи од деталите за поединците, за да се избегне стигматизацијата и нејзините потенцијално разорни влијанија²¹. Во идеален случај, новинарите треба да користат неутрален јазик заснован на факти, без елементи на сензационализам. Луѓето треба да бидат претставени како индивидуални човечки суштества, наместо како претставници на различни

немнозински групи. Медиумите треба да го отфрлат повторното објавување на говорот на омраза или каква било информација што поттикнува социјална стигматизација и стереотипи, додека јавно зборуваат за овие проблеми.

Да се избегне стигматизација на поединци или групи.

Избегнувајте етикетирање, стереотипи и дискриминаторски третман, особено кон оние кои се заразиле со оваа болест и нивните најблиски. Таквиот третман може да им наштети и да ги натера луѓето да ја прикријат својата болест за да избегнат дискриминација, со што ќе бидат спречени и да побараат соодветна грижа и да практикуваат здраво однесување. Создадете доверба и покажете емпатија кон оние што се болни, за да можат да ја заштитат својата безбедност и безбедноста на другите.

Светска здравствена организација – регионална канцеларија за Европа, “Ковид 19 – Водич за информирање – совети за новинари”

Давањето пристап на различните гласови за да ги претстават своите гледишта, исто така, значи борба против дезинформациите. Кога станува збор за Ковид -19, извлекувањето информации од различни извори на ниво на известувањето ќе обезбеди поточен увид во она што се случува на терен²².

2. Медиумско известување за расите и етничките групи

Наративите со коишто се нагласува географијата наместо медицинската терминологија во однос на Ковид-19 се стигматизирачки и поттикнуваат расистички или ксенофобични ставови. Ваквите ставови го зголемуваат стравот и го влошуваат статусот на разни немнозински групи или луѓе кои се сметаат за 'странци', лица кои веќе се соочуваат со закани за дискриминација или исклучување како последица на расизам, ксенофобија или сродни форми на нетолеранција.

Во медиумското известување за пандемијата, публиката може да биде изложена на еднострани слики за различни расни/етнички групи или, пак, воопшто нема да ги забележи. Доколку се избегнува да се известува за малцинските групи, дури и ненамерно, тоа се смета за дивергенција од добрата новинарска етика²³. Стереотипното известување за етникумите и

расите може да доведе до перцепција дека работите и луѓето „навистина се“ такви какви што се претставуваат. Дезинформациите во медиумите може да ги поттикнат расните стереотипи, со што се шири страв. Стравот од одредени болести не е ништо ново во светот на новинарството, од медиумското известување за пандемијата на грип Х1Н1 во 2009 година - позната и како „свински грип“ - до епидемијата на вирусот ебола во 2014 годин²⁴.

Последицата од медиумското известување, со коешто се привлекуваше внимание кон заканата од епидемија на ебола и поврзувањето со одредени африкански земји, поттикна разни форми на стигматизација кон оние што се сметаат дека се поврзани со ваквото случување²⁵. Известувањето за прашања поврзани со расите и различните етникуми бара внимателно размислување.

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **Да користат прецизен речник и да имаат отворена дискусија со другите со различна припадност** за начинот на вратување на известувањето или за речникот што е најсоодветен, најточен и најкоректен.
- **Да избегнат широки генерализации и етикетирање;** расата и етничката припадност се дел од нечиј идентитет. Идентификувањето на луѓето според расата и известувањето за активности што имаат врска со расата честопати го надминува прашањето околу стилот, предизвикувајќи ги новинарите пошироко да размислуваат за расните прашања пред да донесат одлука околу конкретни ситуации и стории²⁶.

- **Да не користат фрази како што се “вирусот од Вухан”, „кинескиот вирус” или “странскиот вирус”.** Со овие фрази пандемијата се политизира и се поттикнува ксенофобија.
- **Да ги прегледаат своите извори при известувањето за прашања поврзани со пандемијата.** Новинарите треба да ги откријат „пукнатините“ и да размислат на што, всушност, се однесува сторијата. Медиумите треба да разгледаат кои гласови ја кажуваат сторијата, а чии се пропуштени²⁷. Кон ранливите групи и луѓе што се под ризик треба да се покаже емпатија и да се овозможи да се слушне нивната приказна. Новинарите треба да ги побараат луѓето коишто се можеби заборавени во дискусијата околу пандемијата²⁸.
- **Да бидат внимателни кога пренесуваат изјави од јавни личности коишто може да поттикнат стереотипи и ксенофобични ставови.** Не е доволно да се спомене дека јавна личност искажала нешто ксенофобично и да им се остави на читателите да извлечат лекција од тоа. Доколку експлицитно не го објаснат контекстот, медиумите ризикуваат да станат канал за политичката порака што е поврзана со таквиот исказ. Цитатите од овој вид никако не смеат да се најдат во насловот.
- **Да бидат внимателни околу визуелизацијата (фотографии и илустрации) и да обезбедат контекст.** На пример, пред да користат фотографија од лице со азиско потекло кое носи маска за лице, новинарот/ новинарката треба да си постави прашање дали таа слика е релевантна за приказната. Дали субјекти во сторијата се Азијци? Дали приказната се однесува на ефикасноста на маските за лице во спречување на ширењето на вирусот?²⁹ Азиско - американско здружение на новинари ги повикува новинарите да обезбедат точно и фер претставување на Азијците и азиските Американци и да избегнуваат разгорување на ксенофобија и расизам, што веќе е случај по појавата на коронавирусот.

3. Медиумско известување за сиромаштијата

С Коронавирусот влијаеше врз животот на голем број луѓе ширум светот. На многу семејства со ниски примања пандемијата им донесе бројни предизвици. Економската и социјалната загрозеност предизвикана од пандемијата е поразителна: десетици милиони луѓе се изложени на ризик да паднат во екстремна сиромаштија, додека бројот на недоволно исхранети луѓе, проценет на речиси 690 милиони, до крајот на годината може да се зголеми до 132 милиони³⁰. Како што се интензивира пандемијата, така сè повеќе ќе

ги слушаме гласовите на ранливите луѓе, бидејќи таа се трансформира од епидемија на средната класа во епидемија на посиромашната класа³¹. Медиумите честопати не ја доловуваат реалноста на сиромаштијата, постои недостиг на извештаи на таа тема или, пак, се претставува на стереотипен и невестинит начин, што би можело да доведе до негативни уверувања за сиромашните и недостиг на поддршка преку програмите за социјална помош.

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **Да обезбедат** видливост на сиромашните во медиумското известување.
- **Да бидат свесни** за начинот на којшто ги претставиле.
- **Да го анализираат** нивото до кое медиумското известување на овие теми може да влијае врз општото мислење.
- **Да опфатат мислења, информации и статистички податоци од организации** (домашни и меѓународни) околу сегашната состојба и за идните чекори за помош на сиромашните.
- **Да ги анализираат** стратегиите и иницијативите на институциите или граѓанскиот сектор за обезбедување помош за луѓето во борбата со сиромаштијата.

Недостигот на контактите меѓу новинарите и луѓето коишто живеат во сиромаштија ја зголемува тенденцијата исклучените лица да бидат претставени на погрешен начин. „Учеството на луѓето коишто живеат во длабока сиромаштија не се постигнува лесно, а кога тоа е случај честопати поминува незабележано. Таквото учество не може да се појави и да биде прифатено без

конкретна заложба да биде изнесено на виделина”³². Адресирањето на овие проблеми преку медиумите, паралелно со известувањето на теми поврзани со Ковид-19, е клучно за справување со факторите на ризик што влијаат врз состојбата на сиромашните луѓе. Во медиумското известување за пандемијата потребно е експлицитно да се води сметка за овие групи.

4. Медиумско известување за попреченоста

Лицата со попреченост честопати се запоставени во медиумите или темите што се поврзани со нив се вرامي на стереотипен начин. Истовремено, постои тенденција да се генерализира, односно оваа популација да се претстави како хомогена со исти или слични потреби. Таквиот воопштен пристап ги продлабочува стереотипите за лицата со попреченост. Новинарите честопати на попреченоста гледаат како на медицинска приказна.

Во многу медиумски содржини сè уште се прават претпоставки за тоа како се идентификуваат лицата со попреченост и како тоа влијае врз нивните животи. Како и со известувањето за која било маргинализирана заедница, на репортерите и уредниците можеби ќе им требаат упатства за тоа како да известуваат за заедницата за попреченост на начин што ќе

го рефлектира познавањето на оваа група³³. Од друга страна, медиумите се мета на критика поради недостигот на достапни формати при дистрибуцијата на важни информации и новости околу Ковид-19. Иако лицата со попреченост не се честопати претставени во традиционалните медиуми, нивната застапеност на социјалните мрежи се зголемува од ден на ден.

Разни социјални групи ги поддржуваат лицата со попреченост и нивните семејства, преку објави, размена на искуства, идеи, совети, кои вообичаено ги водат родители на лица со попреченост и луѓе со ентузијазам да помогнат. Овие групи сериозно почнаа да го пополнуваат празниот простор во информирањето за лицата со попреченост, што не можат да го постигнат традиционалните медиуми, било од објективни или субјективни причини³⁴.

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **Да ја подигнат јавната свест.** Медиумите треба да ги претстават предизвиците со коишто се соочуваат лицата со попреченост за време на пандемијата и прашањата поврзани со нивната состојба, како и причините за исклучување и стигматизација.
- **Да ги подобрат изворите.** Медиумите во лицата со попреченост треба да гледаат како извори на информации. Организациите од граѓанскиот сектор го претставуваат речиси секој вид на попреченост и тие може да понудат информации со коишто ќе се подигне јавната свест и ќе се отстранат предрасудите и стереотипите. Новинарите треба да им овозможат на луѓето со попреченост да зборуваат во свое име. Во своите интервјуа може да вклучуваат лица со попреченост како експерти на теми што не се поврзани со нивната попреченост.
- **Да ги претставуваат луѓето со попреченост како активни граѓани во општеството, а не како пасивни и зависни.** Лицата со попреченост треба да бидат претставени како даватели на експертиза, услуги, помош и како некои коишто обезбедуваат финансиска поддршка за семејствата и заедниците³⁵.
- **Да ги анализираат перцепциите за попреченоста.** Медиумските продукти треба да бидат ослободени од сензационализам, драматизирање или сожалување. Подобрно е, секогаш кога е возможно, да се нагласат постигнувањата, мислењата или експертизата, а да не постои фокус врз попреченоста.
- **Да ја проверат терминологијата.** Еден од најголемите проблеми во медиумското известување за лицата со попреченост е терминологијата што се користи за да ги идентификуваат овие лица или за да опишат некои од нивните карактеристики или права. Кога се зборува за лицата со попреченост, потребно е да се користи општествено прифатлива и обновена терминологија.
- **Да користат слики што се инклузивни** и да не ја стигматизираат попреченоста.
- **Да утврдат начини за заштита на лицата со попреченост** кои што можеби се во високоризични ситуации, со тоа што одблиску ќе се соработува со нив и со организациите коишто ги претставуваат.
- **Да послужат како платформа за зголемување на свеста и едукација** на овие групи, преку развивање достапни образовни и аудиовизуелни содржини.
- **Да бидат свесни за различноста меѓу лицата со попреченост**, особено имајќи ги предвид жените и децата со попреченост, како и повеќето маргинализирани групи.

Прашања што може да си ги постават новинарите:

- ✓ Дали сторијата има јасен, искрен и вистински начин на претставување на поединецот?
- ✓ Дали лицето со попреченост е претставено како беспомошно или независно?
- ✓ Дали тие лица се претставени во улоги што се општествено оправдани?
- ✓ Дали сме сигурни дека сториите или сликите што ги користиме не поддржуваат негативни стереотипи?
- ✓ Дали сторијата пропушта важни елементи од животот на тие поединци?
- ✓ Дали сторијата или фотографијата ќе придонесат за нивно малтретирање или дискриминација?

Висока школа за новинарство и односи со јавноста (2011) Прирачник за известување за различностите

5. Медиумско известување за жените

Отсуството на перспективата на жените во известувањето за Ковид-19 води до нивно ограничено влијание врз врамувањето на кризата во вестите. Во неодамнешниот извештај “Перспективите што недостигаат за жените во вестите за Ковид-19”³⁶, подготвен од Меѓународната фондација за медиуми на жените, покажува дека многу мал број жени - експерти биле цитирани во медиумите во врска со пандемијата

Во извештајот се заклучува дека, и покрај тоа што во вестите за Ковид-19 се слуша гласот на жените, сепак тие се засенети во однос на гласовите на мажите. Освен тоа, кога на жените им се дава можност да бидат

претставени во сториите за пандемијата, тие ретко се застапени како авторитативни експерти или моќни поединци. Наместо тоа, тие се појавуваат како жртви на болеста.³⁷ Повеќе од половина од новинарките искусиле зголемена нееднаквост за време на Ковид-19, според неодамнешното истражување спроведено од Меѓународната федерација на новинари меѓу 500 жени новинари во 52 држави, објавено на 23 јули³⁸.

За жените кои живеат во патријархални општества во рурални средини, нивното право на пристап и сопственост на земја е битка што, главно, се засилува и од страна на медиумите, како што е негирањето

или кражбата на земјата од мажите - лидери во селата, локалните началници или членовите на семејствата во чии раце е власта во руралните области, кои, главно, се управувани од традиционални структури. Сепак, со оглед на финансиските импликации од Ковид-19 и ограничувањата поради изолацијата, новинарите не се во можност да патуваат во руралните области за да ги истакнат ваквите нарушувања³⁹. Скриена последица од пандемијата е сексуалното и родовобазираниот насилство. Со самото тоа што се принудени да останат дома, жените и девојките се изложени на зголемен ризик од семејно насилство, насилство од интимните партнери, злоупотреба на децата и други форми на сексуално и родово насилство⁴⁰. Со оглед на тоа што кризата предизвикана од Ковид-19 ги погодува мажите и жените на различни начини, во мерките за нејзино решавање мора да се земе предвид и полот. Мора да се адресира ранливоста на жените и девојките во домот, на фронтот на здравствената заштита и на пазарот на труд⁴¹.

Родовата чувствителност треба да биде приоритет во известувањето на медиумите, доколку сакаат да ги искоренат длабоко вкоренетите пристрасности што може да имаат долготрајни и разорни ефекти врз

“Медиумите и сојузите мора да направат многу повеќе во адресирањето на родовата нееднаквост и да се земе предвид потребата од усогласување меѓу работата и приватниот живот во овие турбулентни времиња. Мора да ги слушнат повиците од жените длабоко погодени од стресот за време на Ковид-19 и да одговорат на тоа. Време е да се воспостават соодветни политики на работа од далечина, да се обезбеди поддршка за жените во нивната кариера и да им се обезбеди пристојна работа и еднакви можности за плаќање”.

Претседавач на Советот за жени на Меѓународната федерација на новинари, Марија Анџелес Самперио, 2020

начинот на којшто општеството реагира на кризата и на еднаквоста меѓу половите. Медиумите имаат моќ да ги засилуваат гласовите на жените, да ги прикажат нивните активни улоги во кризата со корона вирусот, да го поддржат нивното учество во јавната дебата, да ги предизвикаат родовите стереотипи и да ги повикаат носителите на одлуки кои се одговорни за правата на жените⁴².

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **Да создадат бази на жени - експерти.** Земајќи ја предвид различноста во експертизата, новинарите, кога известуваат за сторија поврзана со Ковид-19, може да им пристапат на жените коишто се експерти во различни сфери за да ги опфатат нивните перспективи и ставови.

- **При известувањето за Ковид-19, да ги зајакнат ставовите на жените кои се политички, здравствени и деловни лидери,** за да се надомести нивното отсуство во националните кризни комитети одговорни за одлуките со кои се креираат политики⁴³. Новинарите треба да се потрудат да ги претстават жените како некој што има моќ, отколку како жртви или како некој што е во сенка.
- **Да продуцираат анализи и извештаи што го претставуваат влијанието на пандемијата врз жените.**
- **Редовно набљудување на практиките во редакцијата во продуцирањето содржини поврзани со жените и нивното претставување. Ова би помогнало во промените на матриците на известување.** Новинарите треба да внимаваат да не се создадат стереотипи како последица на неурамнотежено, сензационалистичко и еднострано известување.
- **Да се користи родово неутрален јазик** во известувањето.
- **Да се консултираат организации од граѓанскиот сектор за да се прошират перспективите** околу различните влијанија на Ковид-19 врз жените и да се обезбеди коректно и точно известување за кризата. На пример, медиумите може да воспоставуваат партнерство со организациите кои работат со лицата со попреченост за да имаат пристап до жени и девојки со попреченост и да овозможат претставување на нивните потреби и интереси во известувањето.
- **Да се обезбеди лесен пристап до информации поврзани со Ковид-19.** Информациите треба да бидат достапни преку различни канали за комуникација на различни јазици, формати соодветни на возраста и канали соодветни за лица со оштетен вид или слух⁴⁴.
- **Да ги урамнотежат фактите со приказни кои ги истакнуваат реалните емоционални влијанија,** преку лични стории и хуманизација на неизмерната загуба предизвикана од вирусот⁴⁵.
- **Да опфатат урамнотежени гласови на жените и мажите во општото известување и во секоја приказна одделно.** Гласовите на жените треба да се слушаат на теми поврзани со Ковид-19, но исто така и во однос на други, релевантни, теми за време на криза.

Новинарите може да ги анализираат следниве агли на приказната:

- ✓ Локална перспектива на сторијата и влијанието во конкретните општини и рурални области
- ✓ Здравствени импликации со кои се соочуваат жените за време на пандемијата (ментални, физички или поврзани со нивното репродуктивно и сексуално здравје)
- ✓ Предизвици со кои се соочуваат жените во однос на моќта за време на Ковид -19
- ✓ Социоекономски притисоци со кои се соочуваат жените за време на кризата.

6. Медиумско известување за мигрантите и бегалците

Пандемијата на коронавирусот донесе многу дополнителни предизвици за мигрантите и бегалците, како и за општествата во кои што престојуваат. Повеќето мигранти се исклучително ранливи на здравствените и на социоекономските последици од Ковид-19. Тие се постојано во движење и имаат ограничен пристап до јавни услуги. Жените - мигранти се особено погодени од пандемијата⁴⁶.

Ковид-19 поттикна и стигматизација и дискриминација кон мигрантите. Во некои општества дури се верува дека тие се носители на вирусот. Една од последиците на стигматизацијата е социјалната изолација и спречување на мигрантите да побараат помош, со што се загрозува индивидуалната безбедност и заложбите на јавното здравство пандемијата да се стави под контрола.⁴⁷ ОН предупредија дека Ковид-19 има сериозни и непропорционални ефекти врз мигрантите,

при што оние со нерегулиран статус се уште поранливи. Мигрантите се соочија со многу ограничен пристап до информации на мајчин јазик околу нивните права, вклучително и за постоечките услуги и начинот на пристап до нив. Ова може да доведе до погрешно информирање и конфузност за време на пандемијата, што, пак, може да ги попречи напорите за превенција на Ковид-19.

Медиумите имаат важна улога во информирањето за различните проблеми и предизвици поврзани со човековите права на бегалците и мигрантите. Дезинформациите, мисинформациите и говорот на омраза што се создаваат и шират од страна на медиумите сериозно може да влијаат врз имиџот, сигурноста и безбедноста на мигрантите и бегалците, особено во време на криза.

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **Да создаваат партнерства со професионални организации** кои ги следат темите поврзани со азил и имиграција, со цел да го разберат поширокиот контекст на овие појави. Граѓанските активисти се добри извори на информации.
- **Да создаваат медиумски содржини** кои ќе ги задоволуваат лингвистичките и културните потреби на мигрантите
- **Да се преиспитаат дали го имаат застапено гласот на мигрантите во сторијата.** Личната комуникација е од голема важност за да се разбере начинот на живеење на бегалците или мигрантите. За да добијат многу појасна слика за тоа што се случува, новинарите може да разговараат со мигрантите и со бегалците и да ги посетат локациите каде што тие живеат, потоа да интервјуираат лица кои се во нивната околина, да контактираат со организации за поддршка и помош (локални и меѓународни), итн.
- **Да анализираат дали се користат стереотипни слики и потпалувачки содржини за мигрантите и бегалците** во други медиуми или на социјалните мрежи и да помогнат во препознавање и деконструирање на моделите на известување. Перцепциите, гласините и повратните информации треба да се следат и да се одговори на нив, особено за да се адресираат негативните однесувања и стигматизацијата⁴⁸.
- **Да ги истакнат предизвиците со кои се соочуваат мигрантите и бегалците** и да утврдат дали е безбедно да побараат медицинска помош во различни делови на земјата. Извештаите во медиумите не треба да го третираат само прашањето за здравственото осигурување, туку и други видови предизвици со кои тие се соочуваат, како што се невработеноста, финансиските проблеми и пристапот до информации.
- **Новинарите треба да направат сеопфатна анализа за начинот на којшто претходно известувала редакцијата за мигрантите и бегалците,** бидејќи тоа, во голема мера, ќе го одреди идниот пристап кон нив. Доколку имало пропусти и известување во негативен контекст или ако медиумите покажале тенденција да ги игнорираат проблемите на мигрантите и бегалците, тогаш новинарите ќе треба да вложат повеќе енергија во својата работа. Новинарот, исто така, ќе треба да провери дали приказните во кои се зборувало негативно за овие маргинализирани групи се засноваат само на една страна како извор на информации и дали на бегалците им била дадена можност лично да го искажат своето мислење⁴⁹.

7. Медиумско известување за повозрасните лица

Од појавата на Ковид -19 и со ширењето на пандемијата, експертите постојано предупредуваат дека вирусот е особено опасен за повозрасните лица. Постарите не само што се претставени како лица кои се соочуваат со многу поголем ризик, туку се опишани и како пасивно и ранливо малцинство. Овој вид на претставување ја зајакнува идејата дека повозрасните лица претставуваат непотребен товар на општеството или, поконкретно, на здравствениот систем, како и дека справувањето со нивните потреби може да ги загрози помладите⁵⁰.

Сегрегацијата врз основа на возраста ја зајакнува пораката дека сите постари лица се ранливи и дека треба да бидат заштитени. Начинот на кој медиумите и портпаролите ги претставуваат информациите, статистичките податоци и најновите вести за оние кои што се погодени од вирусот создава стереотип дека сите повозрасни лица се, повеќе или помалку, исти, беспомошни и не можат да придонесат кон

општеството. Кога припадниците на групата ги гледаме како исти, многу е веројатно дека ќе создадеме и стереотипи за нив⁵¹. Високата стапка на смртност кај повозрасните лица се смета за „неизбежна“ и „очекувана“ последица на пандемијата. Со оглед на тоа што повозрасните лица се претставени како подложни на негативните ефекти на Ковид-19, помладите себеси се сметаат за имуни и, на тој начин, се впуштаат во ризично однесување со последици кои што, на крај, ќе треба да бидат третирани од здравствениот систем којшто и бездруго е многу оптоварен⁵².

Истражувањето за „врамувањето“ на Ковид-19 во медиумското известување, доминантно, покажува дека тоа е состојба која, првенствено, е смртоносна за повозрасните лица. Кога се упатува на овие лица, доколку се користат заменките „тие“ и „нив“ тоа придонесува кон создавање на наративот на „нас наспроти нив“ и повозрасните ги претставува како „други“⁵³.

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **Да воспостават директен контакт** и да побараат мислења, ставови и очекувања од повозрасните лица. Нивниот глас во медиумите честопати отсуствува и ретко се консултирани при носење одлуки. При директен контакт, новинарите најдобро ќе ги разберат чувствата на повозрасните, проблемите со кои се соочуваат и сè што им е важно. На тој начин тие ќе го разберат начинот на којшто се перципираат повозрасните во медиумите и околу нивните мислења за она што недостига во известувањето за нив.

- **Да ги направат приказните лични.** Колку повеќе знаеме за луѓето, толку е помалку веројатно дека ќе размислуваме за нив преку стереотипи. Медиумите треба да навлезат во специфичностите. Кои се карактеристичните предизвици со кои се соочува една повозрасна личност? Како се снаоѓаат овие лица од ден на ден?⁵⁴
- **Да ги шират фактите.** Медиумите треба да дистрибуираат точни информации во однос на Ковид-19 од кои сите ќе имаат корист. Дезинформациите и стереотипните информации за повозрасните лица може да предизвикаат недоразбирања што би ги влошило ставовите кон нив. Застапувањето на нивните потреби е особено важно.
- **Да ги претстават повозрасните лица од различни перспективи.** Медиумите може да ги претстават перспективите и мислењата на повозрасните лица за различни теми, поврзани со пандемијата и други прашања од јавен интерес. Друг агол на известување може да се обезбеди преку консултирање организации и здруженија кои им помагаат на старите лица. Сепак, медиумите треба да бидат реални во врска со предизвиците и проблемите со кои се соочуваат повозрасните лица во нивниот секојдневен живот. Тие треба да известуваат и за лошиот третман на овие лица во болниците и институциите за грижа. Со стареењето се појавуваат и реални здравствени проблеми, но важно е овие лица да не се претставуваат како жртви. Повозрасните лица, најверојатно, ќе бидат и во улога на старатели за сопругниците, партнерите или родителите, на коишто ќе треба да им пружат грижа⁵⁵.
- **Да проверат дали постои прикриена пристрасност во медиумското известување за повозрасните лица.** Сликата на повозрасна личност што користи бастум води до асоцијација на „зависност“. Честопати е тешко да се утврди прикриената пристрасност, бидејќи таа постои паралелно со јасно изразените мисли, кои се чини дека им противречат. На пример, прикриено, некој може да помисли „да се биде стар е страшно“, додека отворено таа личност може да каже: „Треба да сториме повеќе, како општество, за да изразиме почит кон повозрасните луѓе“. Сепак, овој вид конфликт може да остане препознатлив⁵⁶.
- **Да го користат вистинскиот јазик.** Новинарите треба да ги користат термините „дедо“ или „баба“ само ако улогата на лицето е клучна во сторијата за која известуваат. Користете го терминот „пензионер“ само кога известувате на пензии⁵⁷.

8. Медиумско известување за религијата

Дезинформациите и мисинформациите поврзани со религијата за време на пандемијата доаѓаат од разни актери. „Пандемијата ја разгоре постоечката верска нетолеранција во многу земји. Вознемирен сум кога ќе забележам бран на поттикнување омраза, неправедни обвинувања на религиски или верски заедници, вклучително на христијани, Евреи и муслимани за ширење на вирусот“, рече специјалниот известувач на ООН за слобода на вероисповед и верување, Ахмед Шахид⁵⁸.

Се појавија и примери на мисинформации кога одредени верски водачи се обидоа да шират изјави за наводни лекови и да влеат лажна надеж за „божествен“ имунитет на „вистинските“ верници. Од друга страна, некои се обидоа да ја искористат несигурноста предизвикана од пандемија за да привлечат нови следбеници.

Имаше примери на истакнати поединци кои го користеа својот религиозен авторитет за да ги замолат верниците да ги посетуваат црквите на верски празници, да присуствуваат на светата причест, да пијат од една лажица во црквите и сл. Противниците на Исламот може да користат дезинформации поврзани со религијата за дополнително да ја поткопаат религијата и нејзините приврзаници, што

предизвикува исламофобија⁵⁹. Дезинформациите и перспективите на некои верски водачи кои не се научно поддржани, исто така, имаа пробив до медиумите. Теориите на заговор што можат да го загрозат здравјето на луѓето, да наштетат на кохезијата на нашите општества и да доведат до насилство, да создадат социјални немири (на пример, заговори и митови за инсталации на 5Г кои го шират Ковид-19 или, пак, за одредена етничка или религиозна група која стои зад потеклото и ширењето на Ковид-19, како што е загрижувачкиот пораст на антисемитските содржини поврзани со пандемијата), бараат зголемена посветеност од целото општество. Тоа ги вклучува и надлежните органи, медиуми, новинари, проверувачи на факти, граѓанското општество и онлајн платформите, како што е, на пример, навременото разоткривање, деградирање, можно отстранување или дејствување против профилите на социјалните мрежи⁶⁰.

Известувањето за религиите бара големо познавање на религиозните традиции и голема внимателност при изразувањето. Професионалните новинари знаат или учат како да комуницираат со должно почитување, придржувајќи се кон стандардите на непристрасно и урамнотежено известување.

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **При некое негативно однесување, религиската припадност на лицето** треба да се спомене само доколку е важна за новинарската содржина. Треба да се размисли дали тоа обезбедува дополнителни, важни, информации и ѝ дава поголема тежина на приказната, но треба да се избегнува доколку поттикнува стигматизација и стереотипи.
- **Да не ги поистоветуваат активностите, ставовите или постапките на поединци кои припаѓаат на одредена религија со целата група.** Карактеристиките поврзани со припадноста кон религиозни групи не треба да се истакнуваат, освен ако не се директно поврзани со настаните и темите за коишто се известува
- **Да дискутираат со соговорниците од различна верска припадност како извори на информации за други теми и прашања.**
- **Да ги анализираат приказните пред да бидат објавени за да проверат дали содржат ксенофобија, расизам или стереотипи.**
- **Да обезбедат неутралност и објективност во известувањето за верски прашања.** Медиумите мора да избегнуваат стереотипи и поврзување на која било религија или верување со кршењето на човековите права или тероризам.
- **Известувањето не смее да посочува на религии или на верски институции во пристрасен или пејоративен контекст.**
- **На изворите на информации треба да им се дозволи да зборуваат отворено за своите уверувања.** Ова е особено важно кога религијата и верата се значаен фактор во сторијата, што треба да биде истакнато. Упатувањето на религијата, доколку е од суштинско значење за приказната или го олеснува нејзиното подобро разбирање, треба да се направи точно, правично, непристрасно и со соодветна почит. Ако една жена рече: „Му благодарам на Бога што ја спаси мајка ми од Ковид-19“, тогаш ова треба да се цитира.

- **Да бидат свесни и да реагираат на дезинформации и говор на омраза.** Одговорните медиуми избегнуваат дискриминаторски или оцрнувачки повици против религиозни убедувања и духовни вредности. Новинарите треба да бидат особено свесни за ширењето на мислења засновани врз религиозна догма, кои не се вкоренети во реалноста. Говорот на омраза што произлегува или е насочен кон религиозни групи и поединци треба да биде препознаен како таков и правилно да се адресира во медиумското известување. Медиумите треба да бидат одговорни и за прегледување и отстранување на коментарите на корисниците што се објавуваат под новинарски содржини на веб-страници или социјални мрежи, кои содржат говор на омраза и имаат потенцијал да предизвикаат штетни последици во општеството.

9. Медиумско известување за ЛГБТИ заедницата

Пандемијата со Ковид-19 влијаеше и врз социјалните движења како што е борбата за правата на ЛГБТИ заедницата. Припадниците на оваа заедница редовно се соочуваат со бариери за пристап до здравствените услуги, особено во местата каде што нивниот идентитет е криминализиран или е цел на напади. „За време на пандемијата, хомосексуалноста се сметаше како извор на загадување, ако не и зараза, идеја со којашто се поддржуваше заблудата за „врбување геј лица“⁶². Ваквите нешта може да предизвикаат лицата да избегнуваат да побараат здравствена заштита поради страв од апсење или насилство. Пандемскиот контекст ги зголемува овие предизвици и ранливоста предизвикана од Ковид-19⁶³.

ЛГБТИ лицата се непропорционално застапени и меѓу сиромашните, бездомниците и оние без

здравствена заштита, што значи дека може да бидат особено погодени како последица на пандемијата⁶⁴. Стигматизацијата и дискриминацијата кон овие лица секогаш ќе бидат предизвик со кој тие ќе се соочуваат, што оневозможува целосно да се документира и разбере влијанието што го има пандемијата врз нив.

Говорот на омраза, експлицитен или имплицитен, којшто поттикнува насилство врз ЛГБТИ лицата е во пораст, вклучително и дискурсот на истакнати политички или религиозни водачи, обвинувајќи ги овие лица за постоењето на пандемијата. Кога овие лица се неправедно обвинети од страна на верските водачи дека го донеле вирусот во форма на „божествена казна“, оние кои не се во можност да се засолнат во приватноста на своите домови, го носат товарот на малтретирањето што произлегува од ваквите потпалувачки изјави⁶⁵.

Обединетите Нации упатија повик до сите држави итно да го земат предвид влијанието на Ковид-19 врз ЛГБТИ лицата при утврдувањето, спроведувањето и проценката на мерките за борба против пандемијата, бидејќи тие може непропорционално да се одразат врз ЛГБТИ заедниците широм светот⁶⁶.

Медиумите имаат важна улога во тоа да обезбедат дека здравствената криза нема да ги влоши тековните заблуди, предрасуди, нееднаквости или структурни бариери, ниту да доведе до зголемено насилство и дискриминација кон лицата со разновидна сексуална

ориентација и родов идентитет. Преку известувањето, новинарите треба да им овозможат на луѓето да размислуваат за оваа популација на ист начин како што мислат за сите други во општеството. Тоа значи употреба на сигурни извори на информации, ослободување од стереотипите, предрасудите и погрешните слики.

Коректното, точното и инклузивното медиумско известување игра клучна улога во подигнувањето на јавната свест, разбирањето и почитта кон животот на припадниците на ЛГБТИ заедницата.

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **Да воспостават директна комуникација.** За да се утврдат проблемите и предизвиците со кои се соочува ЛГБТИ заедницата, а со тоа правилно да бидат претставени пред јавноста и да се урнат постоечките стереотипи, многу е важно да се воспостави директна комуникација со овие лица. Контактите со граѓанските организации кои работат на заштита на нивните права може да помогнат да се стекне подобар увид за нивната позиција во општеството, за проблемите со кои се справуваат за време на пандемијата, како и за начините на медиумско известување.
- **Да ја користат вистинската терминологија.** Професионалното известување вклучува употреба на неутрални изрази, кои не ги навредуваат чувствата на оваа популација. Пред какво било известување во кое се вклучени ЛГБТИ лица, новинарите треба да си постават прашање дали споменувањето на нивната сексуална ориентација или родов идентитет е важно за приказната или темата што се опфаќа. Нечија сексуална ориентација или родов идентитет вреди да се спомене само кога тоа е важно за темата за којашто се известува.

Да известуваат за фактите. Без оглед на какво тврдење станува збор, тоа мора да биде поткрепено со изворот што стои зад информациите. Новинарите имаат обврска да трагаат по факти и да ги претстават погрешните претстави и „митовите“ (како што е бројот на заразени кај ЛГБТИ популацијата, споредено со хетеросексуалците). Честопати се случува реториката што поттикнува стереотипи и предрасуди за оваа група да произлезе од нечија изјава што покажува нетолеранција кон сексуалните малцинства. Новинарите треба да бидат особено внимателни во однос на овие изјави и да не ги користат само за да обезбедат „рамнотежа“ во сторијата.

- **Подигнување на свеста за начинот на кој се прикажува ЛГБТИ заедницата во медиумите.** Начинот на којшто се претставени ЛГБТИ луѓето не е секогаш забележлив за јавноста. Понекогаш, дури и припадниците на ЛГБТИ заедницата може да бидат изненадени од начинот на којшто се создаваат „рамките“ на медиумското известување. Новинарите, покрај тоа што помагаат за подобро разбирање на овие прашања, можат да промовираат и начини на подобрување. Самите медиуми можат да ја подигнат свеста за потребата од следење на медиумските содржини не само од страна на граѓанските организации и институции, туку и од медиумите, со цел да се променат идните практики на известување.
- **Вклучување на гласовите на припадниците на ЛГБТИ заедницата во стории што обработуваат различни теми.** Припадниците на ЛГБТИ заедницата можат да зборуваат и да бидат опфатени во новинарските содржини што се однесуваат на различни прашања кои не се поврзани со нивната сексуална ориентација (на пример, на теми поврзани со последиците од пандемијата врз образованието, економијата, итн.)

Начини на кои може да се анализира медиумското известување за ЛГБТИ заедницата:

- ✓ Прашања за кои се известува, дали постојат создадени “етикети” (на пример, ЛГБТИ лицата се претставени како жртви или како некој на кој му е дадена моќ да решава проблеми, со што се зголемува неговата вредност)
- ✓ Фреквенција на известувањето за овие лица
- ✓ Пораки кои произлегуваат од сторијата
- ✓ Да се провери дали недостига некоја важна информација
- ✓ Да се анализира начинот на којшто публиката ги толкува овие пораки
- ✓ Да се анализира дали има некои претходни истражувања на темата.

10. Медиумско известување за деца и млади лица

Кризата со Ковид-19 предизвика значителни предизвици за децата и младите, особено во областа на образованието и во врска со менталното здравје. Се зголеми дискриминацијата кон луѓе од различно потекло. Наодите од истражувањата покажуваат дека младите луѓе се загрижени за расната стигматизација и за широко распространетите дезинформации дека пандемијата со Ковид-19 може да опстојува долгорочно. Некои од иницијативите предводени од млади луѓе се насочени кон справување со овие предизвици, преку ширење квалитетни информации и обезбедување поддршка за најранливите и маргинализираните групи, вклучувајќи ги малцинствата, домородните заедници и мигрантите⁶⁷.

Од почетокот на пандемијата низ целиот свет циркулираат фотографии од млади луѓе кои се

забавуваат или се среќаваат во групи. Многумина ги обвинуваат младите дека се себични и неодговорни.⁶⁸ Младите, како главен извор на вести, повеќе ги користат социјалните медиуми, кадешто, пак, според неодамнешно истражување, биле објавени 88% од мисинформациите поврзани со пандемијата⁶⁹. Тоа ја зголемува веројатноста младите да бидат изложени на дезинформации, што, пак, може да ги зголеми стравовите и да ја наруши довербата.

Медиумите може да играат важна улога во обезбедувањето брзи информации и вести за тоа како луѓето се справуваат со ситуацијата, но тие, исто така, може и штетно да влијаат врз децата и ранливите популации доколку во фокус се ставени болните лица, вознемирувачки детали, загубата и страдањето на луѓето или, пак, можноста за идни или тековни закани.

КАКО ДА ИЗВЕСТУВААТ НОВИНАРИТЕ?

- **Да не стигматизираат ниту едно дете.** Да избегнуваат категоризации или описи коишто би го изложиле детето на негативни последици - вклучително и дополнителна физичка или психолошка штета, доживотна злоупотреба, дискриминација или одбивање од страна на локалните заедници⁷⁰.
- **Да ги проверат изворите на информации и да ги верификуваат фактите преку повеќе извори, за да спречат претерани и неточни информации.** Тие треба да ги контактираат мрежите и организациите на младите за стекнување релевантни информации.

- **Внимателно да го разгледаат влијанието на пандемијата врз психолошката благосостојба на децата и младите** и потенцијалните реакции што може да ги имаат како последица на трауматските искуства. Новинарите треба да избегнуваат прекумерно драматизирање на влијанието на пандемијата врз децата и младите и да известуваат за тоа како тие навистина се справуваат. Ова може да помогне да се одреди аголот на известување во сторијата.
- **Да ги заштитат најдобрите интереси на децата при известувањето**, залагајќи се за унапредување и заштита на нивните права, преку почитување на одредбите на Конвенцијата за правата на детето.
- **При известување за теми поврзани со децата, новинарите да ги консултираат најблиските и оние кои се најзапознаени со нивната ситуација**, а кои можат најдобро да ги проценат ефектите од какво било известување за децата.
- **Потребна е согласност од родителите/старателите за интервјуа со деца.**
- **Промовирање на различностите** поврзани со возраста при јавните консултации и пред државните институции, со цел да се рефлектираат потребите на различните возрасни групи во носењето одлуки⁷¹.
- **Да ги претстават младите во активна улога и како лица коишто преземаат активности за справување со Ковид-19.** Новинарите може да се обидат да одредат нови агли на приказната, претставувајќи ги младите во поактивни улоги, како што се волонтирање за поддршка на повозрасни лица и други ранливи популации, учество во кампањи за подигнување на свеста, справување со дезинформации, митови и стигми, промовирање социјална кохезија, спротивставување на говорот на омраза, итн.
- **Да создаваат содржини што ќе бидат интересни и инклузивни за младите**, претставувајќи ги во сета нивна разноличност.

Библиографија

- 1 Mawarire, T. (2020) 'Journalism ethics and coverage of minority groups in South Africa during Covid-19' *Internews*, [online] достапно на: <https://internews.org/news/journalism-ethics-and-coverage-minority-groups-south-africa-during-covid-19>, пристапено на 12.09.2020
- 2 Ibid
- 3 Commission of Journalism Ethics in Ukraine, 'Journalists violate ethical principles while disseminating 'bombshell' statements (exemplified by Patriarch Filaret's speech)' [online] достапно на: <http://www.cje.org.ua/en/node/51293>, пристапено на 18.10.2020
- 4 The Conversation, 'The media have muted the voices of women during Covid-19: can the tide be turned', [online] достапно на: <https://theconversation.com/the-media-have-muted-the-voices-of-women-during-covid-19-can-the-tide-be-turned-148010> пристапено на 17.11.2020
- 5 ERGO Network (2020) "The effects of Covid-19 on Roma communities in EU Member States and Enlargement and Neighborhood Countries - ERGO Network", [online] достапно на: https://ergonetwork.org/wp-content/uploads/2020/04/ERGO-input_impact-section-in-specific-MS.pdf. пристапено на 21.11.2020
- 6 World Health Organizations (2020) 'WHO Director's General statement on IHR Emergency Committee on novel coronavirus (2019-nCoV)' [online] достапно на: [https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-statement-on-ihr-emergency-committee-on-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-statement-on-ihr-emergency-committee-on-novel-coronavirus-(2019-ncov)), пристапено на 18.09.2020
- 7 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, United Nations Secretary-General António Guterres launches his call to action for Human Rights, [online] достапно на: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25603&LangID=E>, пристапено на 11.09.2020
- 8 Council for Mass Media in Finland, Guidelines for Journalists and an Annex, [online] достапно на: http://www.jsn.fi/en/guidelines_for_journalists/ пристапено на 11.10.2020
- 9 Presserat, Press Code, <https://www.presserat.de/pressekodex.html>, пристапено на 14.11.2020
- 10 Press Council in Bosnia and Herzegovina, Code for Print and Online Media, [online] достапно на: <https://english.vzs.ba/index.php/press-council-in-bih/press-and-online-media-code-of-bih>, пристапено на 12.09.2020
- 11 Press Council in Serbia, Serbian Journalists' Code of Ethics, [online] достапно на: <http://www.savetzastampu.rs/english/serbian-journalists-code-of-ethics/105/2015/11/03/serbian-journalists-code-of-ethics.html>, пристапено на 20.11.2020
- 12 Council of Media Ethics of Macedonia, Code of Journalists, [online] достапно на: <https://semm.mk/en/pravna-ramka-3/2015-11-01-07-10-08/kodeks> пристапено на 12.10.2020
- 13 ONAEthics, 'Diversity' [online] достапно на: <https://ethics.journalists.org/topics/diversity/> пристапено на 01.10.2020
- 14 Rizvic, S. (2020) 'How diversity in the media could help combat misinformation during COVID-19', *Institute for Canadian Citizenship*, [online] достапно на: <https://www.inclusion.ca/article/how-diversity-in-media-could-help-combat-misinformation-during-covid-19/> пристапено на 14.10.2020

- ¹⁶ Yarnold, D. 'Diversity Toolbox – Why diversity?', *Society of Professional Journalists*, [online] достапно на: <https://www.spj.org/dtb3.asp> пристапено на 20.10.2020
- ¹⁷ UNICEF Pakistan, (2020) Guidelines for journalists and media professionals reporting on COVID-19 [online] достапно на: <https://www.unicef.org/pakistan/documents/guidelines-journalists-and-media-professionals-reporting-covid-19> пристапено на 18.10.2020
- ¹⁸ Abidi, A. (2020) 'Journalism ethics expert on coronavirus crisis: "This is a human story above all"', *European Journalism Observatory*, [online] достапно на: <https://en.ejo.ch/ethics-quality/journalism-ethics-expert-on-coronavirus-crisis-this-is-a-human-story-above-all> пристапено на 14.09.2020
- ¹⁹ Lehrman, S. 'Diversity Toolbox – How to cross your 'faultlines'', *Society of Professional Journalists*, [online] достапно на: <https://www.spj.org/dtb2.asp> пристапено на 01.10.2020
- ²⁰ Hanage, B., Lipsitch, M. (2020) 'How to report on the Covid-19 outbreak responsibly', *Scientific American*, [online] достапно на: <https://blogs.scientificamerican.com/observations/how-to-report-on-the-covid-19-outbreak-responsibly/> пристапено на 15.10.2020
- ²¹ Powell, M., Future Science Group (2020) 'What role can the media play in managing the Covid-19 outbreak?' *Infectious Diseases Hub*, [online] достапно на: <https://www.id-hub.com/2020/03/05/role-can-media-play-managing-covid-19-outbreak/> пристапено на 28.08.2020
- ²² Rizvic, S. (2020) 'How diversity in the media could help combat misinformation during COVID-19', *Institute for Canadian Citizenship*, [online] достапно на: <https://www.inclusion.ca/article/how-diversity-in-media-could-help-combat-misinformation-during-covid-19/> пристапено на 14.10.2020
- ²³ Mawarire, T. (2020) 'Journalism ethics and coverage of minority groups in South Africa during Covid-19' *Internews*, [online] достапно на: <https://internews.org/news/journalism-ethics-and-coverage-minority-groups-south-africa-during-covid-19>, пристапено на 12.09.2020
- ²⁴ Juturu, P. (2020) 'The true "coronavirus pandemic" is the spread of racism and xenophobia through the media', *The Highlander*, University of California, Riverside, [online] достапно на: <https://www.highlandernews.org/37558/the-true-coronavirus-pandemic-is-the-spread-of-racism-and-xenophobia-through-the-media/> пристапено на 15.09.2020
- ²⁵ Tell me, 'The stigmatizing effects of the Ebola outbreak', [online] достапно на: <https://www.tellmeproject.eu/content/stigmatising-effects-ebola-outbreak>, пристапено на 23.11.2020
- ²⁶ AP style changes, [online] достапно на: https://aceseditors.org/assets/files/pdfs/AP_style_changes_2019.pdf
- ²⁷ Society of Professional Journalists, 'How to cross your 'Faultlines'', [online] достапно на: <https://www.spj.org/dtb2.asp> пристапено на 01.11.2020
- ²⁸ Abidi, A. (2020) 'Journalism ethics expert on coronavirus crisis: "This is a human story above all"', *European Journalism Observatory*, [online] достапно на: <https://en.ejo.ch/ethics-quality/journalism-ethics-expert-on-coronavirus-crisis-this-is-a-human-story-above-all> пристапено на 14.09.2020
- ²⁹ First Draft (2020) 'Tips for reporting on Covid – 19 and slowing the spread of misinformation' [online] достапно на: <https://firstdraftnews.org/latest/tips-for-reporting-on-covid-19-coronavirus-and-slowing-the-spread-of-misinformation/> пристапено на 15.09.2020
- ³⁰ World Health Organization (2020) 'Impact of Covid-19 on people's livelihoods, their health and our food systems' [online] достапно на: <https://www.who.int/news/item/13-10-2020-impact-of-covid-19-on-people's-livelihoods-their-health-and-our-food-systems> пристапено на 14.10.2020
- ³¹ WAN-IFRA (2020) 'Racism, misinformation, inclusion: How to ethically cover Covid-19' [online] достапно на: <https://wan-ifra.org/2020/04/racism-misinformation-inclusion-how-to-ethically-cover-covid-19/> пристапено на 17.10.2020

- 32 Tardieu, B. (2019) 'Impact of the media on perceptions of poverty', ATD Fourth World All Together in Dignity, [online] достапно на: <https://www.atd-fourthworld.org/impact-of-the-media-on-perceptions-of-poverty/> пристапено на 18.10.2020
- 33 Loeppky, J., Metraux, J. (2020) 'How Covid-19 exposes a disability reporting gap', *Poynter*, [online] достапно на: <https://www.poynter.org/reporting-editing/2020/how-covid-19-exposes-a-disability-reporting-gap/> пристапено на 10.11.2020
- 34 Andonov, Z. (2020) 'The problems of marginalized persons during the corona crisis, they are lost in the big picture of "frightening news"', [online] достапно на: <https://semm.mk/en/1proekti/ongoing-projects/canadian-funding-for-development/blogs/799-the-problems-of-marginalized-persons-during-the-corona-crisis-they-are-lost-in-the-big-picture-of-frightening-news> пристапено на 19.10.2020
- 35 International Labour Organization (2015) Reporting on Disability: guidelines for the media, [online] достапно на: https://www.ilo.org/skills/pubs/WCMS_127002/lang-en/index.html пристапено на 11.10.2020
- 36 International Women's Media Foundation (2020) The Mission perspective of women in Covid-19 news, [online] достапно на: <https://www.iwmf.org/women-in-covid19-news/> пристапено на 19.11.2020
- 37 The Conversation, 'The media have muted the voices of women during Covid-19: can the tide be turned', [online] достапно на: <https://theconversation.com/the-media-have-muted-the-voices-of-women-during-covid-19-can-the-tide-be-turned-148010> пристапено на 17.11.2020
- 38 International Federation of Journalists (2020) 'Covid-19 has increased gender inequalities in the media, IFJ survey finds', [online] достапно на: <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/press-releases/article/covid-19-has-increased-gender-inequalities-in-the-media-ifj-survey-finds.html> пристапено на 14.10.2020
- 39 Mawarire, T. (2020) 'Journalism ethics and coverage of minority groups in South Africa during Covid-19' *Internews*, [online] достапно на: <https://internews.org/news/journalism-ethics-and-coverage-minority-groups-south-africa-during-covid-19>, пристапено на 12.09.2020
- 40 The Conversation (2020) 'Sexual and gender-based violence during Covid-19: lessons from Ebola', [online] достапно на: <https://theconversation.com/sexual-and-gender-based-violence-during-covid-19-lessons-from-ebola-137541> пристапено на 14.11.2020
- 41 World Economic Forum (2020) 'What the Covid – 19 pandemic tells us about gender equality' [online] достапно на: <https://www.weforum.org/platforms/covid-action-platform/articles/what-the-covid-19-pandemic-tells-us-about-gender-equality> пристапено на 19.10.2020
- 42 International Media Support (2020) 'Media, remember gender in your Covid-19 coverage', [online] достапно на: <https://www.mediasupport.org/news/media-remember-gender-in-your-covid-19-coverage/> пристапено на 13.10.2020
- 43 International Women's Media Foundation (2020) The Mission perspective of women in Covid-19 news, [online] достапно на: <https://www.iwmf.org/women-in-covid19-news/> пристапено на 19.11.2020
- 44 Gibson, L., Tyrell, L. (2020) 'Covid-19: three ways to support women, girls and vulnerable groups in humanitarian settings' *Devpolicyblog*, [online] достапно на: <https://devpolicy.org/covid-19-three-ways-to-support-women-girls-and-vulnerable-groups-in-humanitarian-settings-20200508-1/> пристапено на 14.09.2020
- 45 International Women's Media Foundation (2020) The Mission perspective of women in Covid-19 news, [online] достапно на: <https://www.iwmf.org/women-in-covid19-news/> пристапено на 19.11.2020

- ⁴⁶ WACC (2020) 'Migrant voices in the time of Covid-19', [online] достапно на: <https://waccglobal.org/migrant-voices-in-the-time-of-covid-19/> пристапено на 11.10.2020
- ⁴⁷ IFRC (2020) 'Least protected, most affected: migrants and refugees facing extraordinary risks during the Covid-19 pandemic', [online] достапно на: <https://media.ifrc.org/ifrc/document/least-protected-affected-migrants-refugees-facing-extraordinary-risks-covid-19-pandemic/> пристапено на 17.10.2020
- ⁴⁸ Ibid
- ⁴⁹ Tuneva, M. (2011) Diversity Reporting Handbook, School of Journalism and Public Relations, [online] достапно на: <http://www.unescochair-vs.edu.mk/attach/Diversity-Reporting-Handbook-fin.pdf> пристапено на 20.10.2020
- ⁵⁰ Shimoni, Sh. (2020) 'How coronavirus exposes the way we regard ageing and old people' King's college London, [online] достапно на: <https://www.kcl.ac.uk/how-coronavirus-exposes-the-way-we-regard-ageing-and-old-people> пристапено на 13.11.2020
- ⁵¹ University of Toronto (2020) 'We are all in this together: University of Toronto researcher on the rise of ageism during the pandemic', [online] достапно на: <https://www.utoronto.ca/news/we-re-all-together-u-t-researcher-rise-ageism-during-pandemic> пристапено на 17.10.2020
- ⁵² Liat Ayalon, PhD, Alison Chasteen, PhD, Manfred Diehl, PhD, Becca R Levy, PhD, Shevaun D Neupert, PhD, Klaus Rothermund, PhD, Clemens Tesch-Römer, PhD, Hans-Werner Wahl, PhD, Aging in Times of the COVID-19 Pandemic: Avoiding Ageism and Fostering Intergenerational Solidarity, *The Journals of Gerontology: Series B*, gbaa051, <https://doi.org/10.1093/geronb/gbaa051>
- ⁵³ Schnell, F., McConatha et al (2020) Ageism and perceptions of vulnerability: framing of age during the Covid-19 pandemic, West Chester University [online] достапно на: <https://www.wcupa.edu/sciences-mathematics/politicalScience/documents/FramingAgeDuringCovid.pdf> пристапено на 22.10.2020
- ⁵⁴ Graham, J., News, K.H., (2017) 'How to beat stereotypes around aging' CNN, [online] достапно на: <https://edition.cnn.com/2017/11/14/health/beat-aging-stereotypes-partner/index.html> пристапено на 02.09.2020
- ⁵⁵ Calver, B., Kemp, D., Ryder, M. (2017) Everybody in: A journalist's guide to inclusive reporting for journalism students, Birmingham City University School of Media, [online] достапно на: <https://bjtc.org.uk/wp-content/uploads/2019/07/everybodyinbook-copy.pdf> пристапено на 12.10.2020
- ⁵⁶ Graham, J., News, K.H., (2017) 'How to beat stereotypes around aging' CNN, [online] достапно на: <https://edition.cnn.com/2017/11/14/health/beat-aging-stereotypes-partner/index.html> пристапено на 02.09.2020
- ⁵⁷ National Union of Journalists (2006) NUJ guidelines on reporting age, [online] достапно на: <https://www.nuj.org.uk/documents/nuj-guidelines-on-reporting-age/> пристапено на 10.11.2020
- ⁵⁸ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (2020) 'UN warns against religious hatred and intolerance during Covid-19 outbreak', [online] достапно на: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25814&> пристапено на 21.10.2020
- ⁵⁹ Alimardani M, Elswah M. Online Temptations: COVID-19 and Religious Misinformation in the MENA Region. *Social Media + Society*. July 2020. doi:10.1177/2056305120948251

- ⁶⁰ European Commission (2020) 'Tackling Covid – 19 disinformation, getting the facts right' [online] достапно на: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-tackling-covid-19-disinformation-getting-facts-right_en.pdf пристапено на 13.10.2020
- ⁶¹ Tuneva, M. (2011) Diversity Reporting Handbook, School of Journalism and Public Relations, [online] достапно на: <http://www.unescochair-vs.edu.mk/attach/Diversity-Reporting-Handbook-fin.pdf> пристапено на 20.10.2020
- ⁶² Simon, C. (2020) 'Battle for LBGTQ rights amid the pandemic', [online] достапно на: <https://news.harvard.edu/gazette/story/2020/10/a-global-look-at-how-covid-19-has-affected-lgbtq-activism/> пристапено на 13.11.2020
- ⁶³ UN Women (2020) 'UN Women statement for the International Day against Homophobia, biphobia, interphobia and transphobia 2020' [online] достапно на: https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/5/statement-un-women-international-day-against-homophobia-transphobia-and-biphobia?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook пристапено на 13.09.2020
- ⁶⁴ Council of Europe (2020) 'Covid-19: the suffering and resilience of LGBT persons must be visible and inform the action of states' [online] достапно на: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/covid-19-the-suffering-and-resilience-of-lgbt-persons-must-be-visible-and-inform-the-actions-of-states> пристапено на 11.11.2020
- ⁶⁵ Reid, G. (2020) 'LGBT inequality and vulnerability in the pandemic', [online] достапно на: <https://www.hrw.org/news/2020/06/18/lgbtq-inequality-and-vulnerability-pandemic> пристапено на 22.10.2020
- ⁶⁶ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (2020) 'Covid-19: the suffering and resilience of LGBT persons must be visible and inform the action of states' [online] достапно на: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25884&LangID=E> пристапено на 14.10.2020
- ⁶⁷ OECD, 'Youth and Covid-19: Response, recovery and resilience' [online] достапно на: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/youth-and-covid-19-response-recovery-and-resilience-c40e61c6/> пристапено на 18.09.2020
- ⁶⁸ Ullmann, J. (2020) 'The media is criticizing both the young and the old during this pandemic. When will they stop with the stereotypes?' [online] достапно на: <https://www.media-diversity.org/the-media-is-criticising-both-the-young-and-old-during-this-pandemic-when-will-they-stop-with-the-stereotypes/> пристапено на 23.10.2020
- ⁶⁹ Brennen, S., Simon, F. et al (2020) 'Types, sources and claims of Covid-19 misinformation' [online] достапно на: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/types-sources-and-claims-covid-19-misinformation> пристапено на 14.09.2020
- ⁷⁰ UNICEF, Reporting guidelines: key principles for reporting on children and young people, [online] достапно на: <https://www.unicef.org/media/reporting-guidelines> пристапено на 18.09.2020
- ⁷¹ National Association of School Psychologists, Responsible Media Coverage of Crisis Events Impacting Children and Youth, [online] достапно на: <https://www.nasponline.org/about-school-psychology/media-room/press-releases/responsible-media-coverage-of-crisis-events-impacting-children-and-youth>